

Wybrane zagadnienia z biochemii klinicznej

dla studentów analityki medycznej

Autorki

dr n. farm. Ewa Ignatowicz

*emerytowany pracownik Katedry i Zakładu Biochemii Farmaceutycznej
Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu*

dr n. farm. Katarzyna Papierska

*Katedra i Zakład Biochemii Farmaceutycznej
Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu*

dr hab. n. farm. Hanna Szaefer, prof. UMP

*Katedra i Zakład Biochemii Farmaceutycznej
Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu*

Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Wybrane zagadnienia z biochemii klinicznej

dla studentów analityki medycznej

pod redakcją Hanny Szaefer

Poznań 2024

Recenzja

dr hab. n. farm. Ewa Totoń

Korekta

Grażyna Dromirecka

Skład, łamanie i projekt okładki

Bartłomiej Wąsiel

© Copyright by Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu,
Poznań 2024

ISBN 978-83-7597-472-0

Zdjęcie na okładce: „Close-up hands holding glassware”, Freepik

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO
IM. KAROLA MARCINKOWSKIEGO
W POZNANIU

ul. Bukowska 70, 60-812 Poznań

www.wydawnictwo.ump.edu.pl

Ark. wyd. 5,3. Ark. druk. 6,7.

Format B5. Zam. 135/2024.

Przekazano do druku w sierpniu 2024.

Spis treści

Od autorek	7
Wykaz skrótów	9
1. Białka osocza	11
1.1. Białko całkowite	12
1.1.1. Oznaczanie białka całkowitego	12
1.2. Albumina	14
1.2.1. Oznaczanie albuminy	14
1.3. Elektroforeza białek surowicy	15
1.3.1. Frakcja α 1-globulin	17
1.3.2. Frakcja α 2-globulin	18
1.3.3. Frakcja β -globulin	19
1.3.4. Frakcja γ -globulin	19
1.4. Interpretacja wyników elektroforezy białek surowicy – dysproteinemie	21
1.5. Badania immunochemiczne	24
2. Metabolity azotowe w ocenie funkcji nerek	29
2.1. Kreatyna i kreatynina	30
2.1.1. Oznaczanie kreatyniny	30
2.1.1.1. Metoda kolorymetryczna wg Jaffego	30
2.1.1.2. Metody enzymatyczne	31
2.1.1.3. Ocena przesączania kłębuszkowego (GFR) na podstawie oznaczania klirensu endogennej kreatyniny	32
2.1.1.4. Ocena przesączania kłębuszkowego na podstawie oznaczania stężenia cystatyny C w surowicy	35

2.2. Mocznik	36
2.2.1. Oznaczanie mocznika	36
2.3. Kwas moczowy	38
2.3.1. Oznaczanie kwasu moczowego	38
3. Enzymologia kliniczna	41
3.1. Markery chorób wątroby i metody ich oznaczania	47
3.1.1. Aminotransferazy alaninowa i asparaginianowa	48
3.1.2. Fosfataza alkaliczna	50
3.1.3. γ -glutamylotransferaza	52
3.1.4. Cholinesteraza	53
3.2. Markery chorób trzustki i metody ich oznaczania	54
3.2.1. Amylaza	56
3.2.2. Lipaza trzustkowa	58
3.3. Markery chorób kości	59
3.3.1. Fosfataza alkaliczna	62
3.3.2. Fosfataza kwaśna	63
3.4. Markery chorób mięśni	65
3.4.1. Dehydrogenaza mleczanowa	66
3.4.2. Aldolaza	68
3.5. Enzymatyczne i nieenzymatyczne markery zawału mięśnia sercowego	69
3.5.1. Kinaza kreatynowa	72
3.5.2. Troponiny	75
4. Piśmiennictwo	79

Od autorek

Biochemia kliniczna od wielu lat jest przedmiotem zawodowym obowiązującym na kierunku analytika medyczna Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu i realizowanym w ramach zajęć w Katedrze i Zakładzie Biochemii Farmaceutycznej. Pomimo tego nie przygotowano jeszcze pozycji literaturowej, która przedstawiałaby podstawy teoretyczne oraz opisy analiz wykonywanych w ramach ćwiczeń prowadzonych na tym kierunku. Niniejsze opracowanie jest próbą wypełnienia tej luki. Ze względu na uwarunkowania organizacyjne i liczbę godzin dydaktycznych, przeznaczonych na realizację tego przedmiotu, ćwiczenia ograniczają się do dwóch bloków tematycznych: Białka osocza i Metabolity azotowe oraz Enzymy. Studenci zapoznają się z pozostałymi zagadnieniami biochemii klinicznej na wykładach i seminariach. Stąd celem autorek tego opracowania było przedstawienie charakterystyki poszczególnych białek osocza oraz metabolitów azotowych, a także opis najważniejszych markerów enzymatycznych schorzeń wybranych narządów: wątroby, trzustki, kości i mięśni. Opracowanie to nie zawiera szczegółowych opisów postępowania analitycznego – te są zawsze zawarte w instrukcjach do poszczególnych ćwiczeń, przedstawione są natomiast wiadomości teoretyczne leżące u podstaw poszczególnych metod. W trakcie realizacji ćwiczeń studenci postępują wg procedur dostosowanych do trybu manualnego. Z automatyzacją badań biochemii klinicznej zapoznają się w trakcie obowiązkowych praktyk wakacyjnych. Nacisk położono na znaczenie danego parametru w diagnostyce medycznej oraz interpretację wyników badań odbiegających od wartości referencyjnych. Całość zebranego materiału powinna ułatwić studentom nie tylko przygotowywanie się do ćwiczeń, ale również zapewnić wiarygodne źródło wiedzy wykorzystywanej w codziennym praktykowaniu zawodu diagnosty laboratoryjnego.

Autorki składają podziękowanie Pani dr Jolancie Kaczmarek, kierowniczce Centralnego Laboratorium Analityczno-Biochemicznego Szpitala Klinicznego im. Heliodora Świącickiego Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu za udostępnienie elektroforegramów.

*Ewa Ignatowicz
Katarzyna Papierska
Hanna Szaefer*